

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת תצווה

אפשר לחקות את המלך?

לאחר שהיהודי מחליט להתמסר לה' מתעורר בתוכו לפתע 'המן' קטן שרוצה שהכל יסתובב סביבו ולא רק סביב המלך. מהו תפקידו של המן במגילה? מה סוד המאבק בין המן למרדכי, ומה אנו יכולים ללמוד ממנו לעבודת ה'?

סיפור המגילה בעבודת ה' – פרק ג'

במאמר הקודם תיארנו את ההתמסרות המוחלטת של מרדכי ואסתר למלך אחשורוש, ומנגד את כעסם של בגתן ותרש על כך שלא יכול להיות שהמציאות כולה תתנהל רק סביב המלך. מרדכי ואסתר עונים (כביכול) לבגתן ותרש שאכן כל המציאות סובבת את המלך, ומי שלא מעוניין – מוזמן לצאת מהמשחק...

אמנם בגתן ותרש נתלו על העץ, אך עדיין יש לנו דמות מאד חשובה בעלילה אליה לא התייחסנו עדיין. איזה תפקיד המן הרשע משחק במגילה? כאשר המן רואה שכל המציאות סובבת אך ורק סביב המלך, מתעוררת אצלו מידת הקנאה. גם המן רוצה שכל המציאות תסתובב, אך לא סביב המלך אלא סביבו...

תענוגו מעצמו

כפי שנכתב המלך אחשורוש הוא משל טוב לקב"ה, אחד הדברים שמשווים את אחשורוש לקב"ה הוא שהתענוג שלו נובע מעצמו כביכול. הוא לא מקנא במישהו או מקבל את התענוג שלו מדבר חיצוני לו, אלא הוא מתענג בעצם מציאותו.

בדרך כלל כאשר אדם מתחתן הוא מתענג ממישהי חיצונית לו, אך אצל המלך אחשורוש גם כאשר הוא מתחתן התענוג שלו לא לגמרי חיצוני לו.

כאשר פקידי המלך מקבצים את כל הנערות הבתולות אל שושן הבירה, סריס המלך שומר הנשים נקרא הגי. את השם הגי ניתן להסביר מלשון הגות. חלק גדול מההנאה שיש

לאחשוורוש בתהליך בחירת המלכה, נובע מכך שהוא 'הוגה' בתוך עצמו בתענוג שיהיה לו מאותו קשר. האישה היא לא זולת, אלא סיבה שגורמת לאחשוורוש להתענג בתוך עצמו.

לאחר שהנערה באה אל המלך, 'היא שבה אל בית הנשים שני אל יד שעשגז סריס המלך'. את השם שעשגז ניתן לדרוש בכמה אופנים, השם שעשגז מורכב משעשוע שנגזז. או לחילופין יש בשמו רק חצי שעשוע שנגזז באמצעו. בכל אופן שמו מתאר את היחס של המלך אחשוורוש אל הנשים שהיו אצלו. אחשוורוש לא רוצה להתחייב לתענוג חיצוני לו, לכן ברגע שהוא מרגיש שהתענוג כובל אותו, הוא מיד גוזז אותו, גונז אותו ועובר לתענוג הבא.

כפי שהתבאר במאמר הקודם, כיוון שאסתר מתעניינת רק ברצונו של המלך, אחשוורוש לא מרגיש שהוא מתענג ממהו חיצוני לו ולכן הוא בוחר בה למלכה. כפי שאנו רואים, המלך אחשוורוש כל הזמן דואג שהתענוג שלו לא יהיה חיצוני לו.

קנאה – תענוג מזויף

כפי שנכתב המן מקנא במלך אחשוורוש, כלומר המן חי בדיוק הפוך מהמלך. הוא רואה מישהו חיצוני לו שיש לו תענוג מעצמו, וגם הוא רוצה שיהיה לו תענוג כזה. כבר כאשר המן מקנא, הוא מעיד על עצמו שאין לו את התענוג שיש למלך אחשוורוש, כי הוא מחפש תענוג שנמצא מחוץ לו. בפועל יוצא שהמן עסוק בעיקר בתחושה שאין לו את מה שיש למלך אחשוורוש...

המן רוצה שכולם ישתחוו לו כמו שכולם משתחווים למלך. כאשר נעיין במגילה נשים לב כיצד הגיע המן למעמד זה:

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו. וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחווים להמן כי כן צוה לו המלך.

המגילה מתארת כיצד המלך אחשוורוש מגדל את המן, ולאחר מכן היא כותבת שכל עבדי המלך כרעים ומשתחווים להמן כי כן ציווה לו המלך. מדוע לא כתוב בתחילת הפסוקים שהמלך ציווה שכולם ישתחוו להמן? נראה לומר שהמלך אומר להמן שהוא יכול לעשות מה שהוא רוצה, והמן משתמש במתנה בצורה כזו שכולם ישתחוו לו.

המלך אחשוורוש נהנה מכך שהמן מקנא בו, קנאה זו רק מעצימה את גודל התענוג שלו. לכן אחשוורוש מגדל את המן ואומר לו שהוא יכול לעשות מה שהוא רוצה. המן לוקח את 'האשראי' שהמלך נותן לו, ודואג שכולם ישתחוו לו. המן רואה שיש לאחשוורוש המון תענוג, והוא רואה שכולם משתחווים לו. המן עושה אחד ועוד אחד והוא מבין שלאחשוורוש יש המון תענוג מהכבוד שכולם עושים לו, לכן הוא חושב שאם כולם ישתחוו לו ויכבדו אותו גם לו יהיה תענוג. המן לא מבין שאצל אחשוורוש זה עובד בדיוק הפוך, יש לו המון תענוג מעצמו, וחלק מהתענוג מתבטא בזה שאחרים משתחווים לו. המן לקח את הביטוי של הכבוד, את הסימפטום, וחשב שהוא יהפוך להחיות הסיבה שתגרום לו את התענוג.

לא יכרע ולא ישתחוה

כל עבדי המלך כורעים ומשתחוים להמן, כי כן ציווה לו המלך. כאשר קוראים את המגילה אפשר לחשוב שמרדכי מתנגד למלך אחשוורוש, אך לפי מה שהסברנו לעיל יוצא בדיוק הפוך. המלך לא ציווה שכולם ישתחוו להמן; המלך נתן להמן אישור לעשות מה שהוא רוצה, והוא בחר שכולם ישתחוו לו. המן רוצה שכולם יסתובבו סביבו כך שהוא יחליף את המלך, אך מרדכי לא מוכן כי הוא באמת הכי נאמן למלך. מרדכי מבין שהמן הוא רק חיקוי, אין לו תענוג מעצמו ולכן הוא רוצה להיות דומה למלך.

מרדכי טוען לעומת המן, להיפך אני הוא הדומה למלך אני עושה באמת מה שאני רוצה, אני רוצה להיות נאמן למלך ולכן אני לא משתחוה לך. מרדכי דוקר את המן בנקודה הכי רגישה שלו; המן חושב שיהיה לו תענוג כמו שיש למלך, ואילו מרדכי טוען שלא יכול להיות להמן תענוג כמו שיש למלך כי הוא מחפש את התענוג במקום שחוץ לו. הדרך היחידה להיות דומה למלך, היא לשים לב שאתה לגמרי חלק מהמלך, ולא להשתחוות לשום דבר שהוא לא המלך. כך כאשר המלך מתענג, בדרך ממילא גם אתה מתענג כי אתה שמח איתו בשמחתו.

מהמגילה אל הנפש פנימה

כפי שנכתב מרדכי ואסתר מלמדים אותנו להתמסר לגמרי לקב"ה. כאשר אנו מתמסרים לגמרי לה', מיד אנו שומעים בתוכנו את בגתן ותרש שאומרים, שלא יכול להיות מלך ששווה להתמסר אליו. בגתן ותרש רוצים להרוג את המלך אחשוורוש, הם טוענים שלא יכול להיות שיש קשר אמיתי עם התמסרות מוחלטת של האדם לה'. מרדכי ואסתר מתגברים על בגתן ותרש ותולים אותם על העץ, הוכרע שיש מלך אליו כדאי להתמסר. מיד לאחר מכן מגיע המן, אתו אנו צריכים להתמודד כעת.

לאחר שאנו מאמינים שיש ה' והוא נקודת המרכז בחינו, קם בתוכנו ה'המן' שלא מוכן לקבל את זה שהכל סובב סביב ה'. ה'המן' שלנו מקנא, יש בתוכנו חלק שרוצה שנדאג לעצמנו, שה'אני' יהיה המרכז ושנצליח להתענג מעצמנו.

הקב"ה מצידו נהנה מההצגה הוא נותן לנו יד חופשית להרגיש שאנחנו בראנו את עצמנו, הוא ברא עולם כזה ממשי בו אנו יכולים לגמרי לחשוב שהכל סובב סביבנו. ה' לא מתערב, אם האדם רוצה שכולם ישתחוו לו וכל המציאות תסתובב סביבו - בהצלחה...

בשלב זה הנפש האלקית שלנו מתקוממת, אי אפשר להיות במרכז בלי להתמסר לה'. לא יכול להיות לאדם תענוג אמיתי אם הוא לא חלק מהתענוג של ה'.

כאשר האדם מקנא בה' כביכול, והוא רוצה שיהיה לו תענוג מעצמו, הוא לא שם לב שיש הבדל מהותי בינו לבין ה'. ה' מציאותו מעצמו ולכן הוא לא צריך משהו חיצוני לו כדי

להתענג, אך אנו לא בראנו את עצמנו ממילא התענוג שלנו תמיד תלוי במי שברא אותנו. המחשבה שיכול להיות לנו תענוג מעצמנו נובעת מחיקוי שלנו את ה' כך שהיא משוללת מיסודה, כי היא מנסה להגיע ממקום שחוץ לנו.

אם האדם ירצה להתענג מעצמו, הוא יהיה מתוסכל מהניסיון שלו להחיות את עצמו. האדם ירגיש שהוא באמת לא יכול להחיות את עצמו, כך שהוא מחפש משהו שלא באמת קיים בתוכו. כאשר האדם מרגיש שהוא לא יכול להחיות את עצמו והוא לא מוכן להרגיש שה' הוא זה שמחייה אותו, במקום חיות ותענוג הוא מוצא בתוכו רק קנאה וכעס על כך שאינו יכול להחיות את עצמו.

לעומת זאת אם אנו מבינים שה' הוא זה שמחיה אותנו, אנו לא מחפשים את התענוג שלנו בתוכנו, אנו מחפשים אותו אצל ה' שמחייה אותנו. כך אנו מרגישים שיש מי שמחייה אותנו, וממילא אנו רוצים להתמסר אליו לגמרי ולהיות חלק מהתענוג שלו. כאשר אנו מרגישים חלק מהתענוג של ה', אנו כביכול מתענגים מעצמנו כי אנו מרגישים חלק מה' שרוצה ושמח בקיום שלנו.

שנזכה לחוש עד כמה אנו חלק מהתענוג של ה'...

שבת שלום!

בית ישיבת 'עוד יוסף חי'

